

Wojciech Sala
wsala@pro.onet.pl
Zespół Szkół Techniczno-Usługowych
Trzebinia

Wspomaganie nauczania w szkole średniej poprzez chat w ramach dodatkowej godziny pracy nauczyciela

Wstęp

Artykuł dotyczy wprowadzenia do procesu nauczania komunikacji synchronicznej, zapośredniczonej poprzez czat, pomiędzy nauczycielem a uczniami. Czat był elementem kursu z podstaw technik informacyjnych na szkolnej platformie moodle. Zajęcia przeprowadzono w ramach dodatkowej, obowiązkowej godziny pracy nauczyciela wprowadzonej do Karty Nauczyciela we wrześniu 2009 roku.

Projekt realizowany w roku szkolnym 2009-2010 był kontynuacją wcześniejszych prac autora w szkole wspomaganej na odległość [Sala, 2005 i 2009].

Tematyka zajęć

Pierwotnie w planie pracy przewidziano wykorzystanie godziny wirtualnej do wspomaganie nauczania grafiki w SVG [por. Sala, 2009]. Ostatecznie tematyka zajęć wykroczyła poza planowane ramy – w kierunku tworzenia stron WWW, edycji tekstów, arkusza kalkulacyjnego, baz danych i tworzenia grafiki w programie GIMP – stając się uzupełnieniem lekcji prowadzonych *face to face*.

Formy komunikacji

W projekcie stosowana była komunikacja asynchroniczna i synchroniczna. Do tego celu na platformie moodle został założony kurs przedmiotu, zawierający strony WWW, forum dyskusyjne i czat. Jako kanału alternatywnego użyto poczty elektronicznej, niezależnej od platformy moodle, co okazało się niezbędne przy awarii serwera szkolnego. Wprawdzie mechanizm czatu był już wcześniej stosowany przez autora, ale sporadycznie, na lekcjach w szkolnej pracowni komputerowej. W obecnym projekcie czat został użyty w odpowiednim rytmie czasowym, przez większą część roku szkolnego – poza zajęciami w pracowni – nauczyciel i uczniowie przebywali w swoich domach.

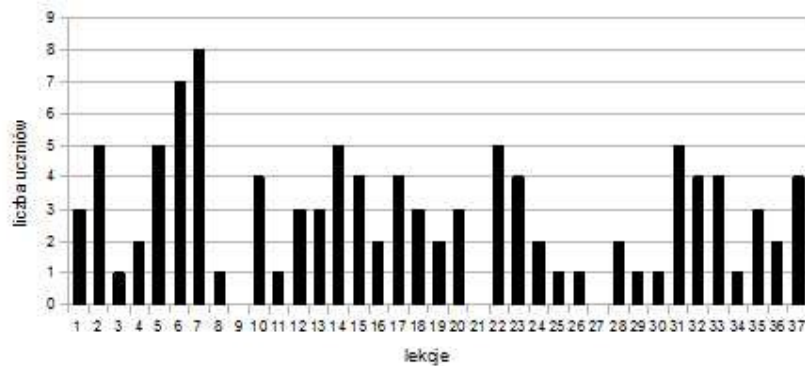
Czas zajęć

Harmonogram spotkań był ujęty w szkolnym planie lekcji i ogłoszony. Stworzyło to warunki, w których uczeń wiedział kiedy może spotkać w sieci nauczyciela i kolegów z klasy. Zajęcia trwały od października 2009 roku do czerwca 2010, w poniedziałki i czwartki w godz. od 20:00 do 20:45. Odbyło się 37 lekcji.

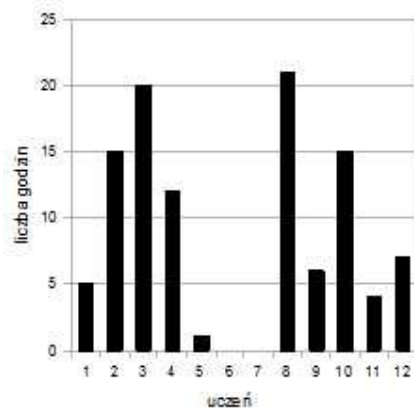
Obecność na zajęciach

Zajęcia były prowadzone w ramach przedmiotu o dużym wymiarze – 13 godzin tygodniowo. Mimo tak częstego kontaktu z nauczycielem w szkole – nie brakowało uczniów na zajęciach w ramach godziny wirtualnej. Jedynie na 3 lekcje nie zgłosił się żaden uczeń. Nauczyciel zachęcał do udziału, pytał przed zajęciami, kto może być, rozsyłał również e-maile przypominające o terminie.

Na rys. 1. przedstawiono liczbę uczniów obecnych na lekcjach. Z analizy obecności wynika, że w lekcji wirtualnej uczestniczył średnio co czwarty uczeń.

Rys. 1. Liczba uczniów obecnych na lekcjach

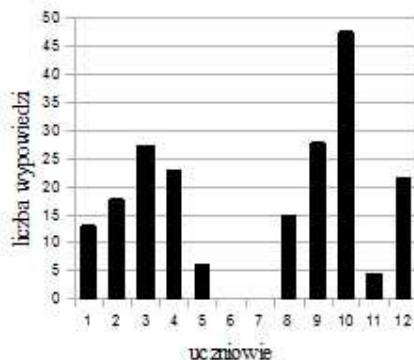
Rys. 2. Liczba godzin obecności ucznia na lekcjach

Na rys. 2. przedstawiono liczbę godzin obecności ucznia na lekcjach wirtualnych. Poszczególni uczniowie brali udział w 1 do 21 lekcjach na 37, co stanowi średnio 23% zajęć.

W ocenie obecności uczniów należy wziąć pod uwagę, że zajęcia były nieobowiązkowe dla ucznia.

Aktywność na zajęciach

Uczniowie wykazywali dużą aktywność. Za miarę tej aktywności przyjęto liczbę wypowiedzi. Na rys. 3. przedstawiono średnią liczbę wypowiedzi uczniów na lekcji. Liczba ta była zawarta w przedziale od 5 do 47, przy średniej liczbie wypowiedzi nauczyciela 29.

Rys. 3. Średnia liczba wypowiedzi ucznia na lekcjach

Treści wypowiedzi

Dominującą formą wypowiedzi był tekst. Stosowano również grafikę, filmy, odsyłacze hipertekstowe. Poziom wypowiedzi uczniów był zróżnicowany. Zdarzały się wypowiedzi uczniów na dobrym poziomie, z których również nauczyciel mógł skorzystać w dalszej pracy.

Uczniowie komunikowali się z nauczycielem i między sobą. Nauczyciel zwracał uwagę na kulturę wypowiedzi. Niestosowne wypowiedzi ucznia były okazją do „lekcji wychowawczej” na temat odpowiedzialności za słowa w sieci.

Warto tu podkreślić rolę komunikacji tekstowej jako formy samowyróżnienia się w relacji interpersonalnej [por. Musiał, 2009].

Czas pracy nauczyciela

Zwiększają się obowiązki nauczyciela – niezależnie, jakie stosuje metody tradycyjne czy nowoczesne, niezależnie, jakich przedmiotów uczy – statycznych czy rozwijających się dynamicznie, wymagających permanentnego śledzenia nowości. Obowiązek dodatkowej godziny pracy wprowadzony we wrześniu 2009 roku jest niesymetryczny: obligatoryjny dla nauczyciela, a dla ucznia fakultatywny.

Przygotowanie materiałów do nauczania wspomaganego na odległość jest pracochłonne i angażuje znacznie czas nauczyciela. Słusznie zauważył W. Kołodziejczyk, że: *Nie można z jednej strony funkcjonować w świecie internetowych transmisji, wiedzy*

dostarczanej na żądanie oraz cyfrowych technologii i jednocześnie [...] spędzać wiele godzin w szkole, która jest postrzegana jako miejsce najbardziej odległe od sieci [Dylak i inni, 2009].

Wykorzystanie dodatkowej obowiązkowej godziny pracy nauczyciela do komunikacji synchronicznej z uczniem zapośredniczonej przez czat jest próbą rozwiązania powyższego dylematu współczesnej szkoły.

Dokumentacja

Podobnie, jak w przypadku forum, na czacie jest możliwość permanentnego dokumentowania i przechowywania aktów komunikacji wirtualnej. Dokumentowanie lekcji służyło różnym celom. Było formą rozliczenia się nauczyciela z wykonania zadania. Dawało możliwość powrotu do treści wypowiedzi i dokładnej ich analizy. Wreszcie, było okazją do uczenia odpowiedzialności za słowo w Internecie.

Dokładne dokumentowanie czatu może budzić również obawy. Powstają pytania: Jak dalece uprawniony jest nauczyciel bądź szkoła, do archiwizowania przebiegu lekcji wirtualnej? Czy nie zachodzi ryzyko naruszenia dóbr osobistych ucznia i nauczyciela? Czy nie należałoby autoryzować wypowiedzi? W nauczaniu tradycyjnym większość informacji przepada, szczególnie wypowiedzi ustne. Jeśli nawet prace pisemne są gromadzone, to są sporządzane przez uczniów z większą rozwagą. Wydaje się, że konieczne może być wypracowanie standardów w tej dziedzinie.

Wnioski

Kontakt synchroniczny nauczyciela z uczniami, zapośredniczony przez czat, jest metodą bardzo przydatną w nauczaniu wspomagany na odległość. Czat wymaga od nauczyciela zarezerwowania określonego czasu na jego przeprowadzenie. Wykorzystanie dodatkowej obowiązkowej godziny pracy nauczyciela w tym celu wydaje się jak najbardziej wskazane.

Harmonogram zajęć powinien być znany i charakteryzować się odpowiednim rytmem. W czasie kursu e-Teacher brakło owego wyznaczenia czasu na dialog i narzędzie okazało się nieskuteczne [Sala, 2006].

Spotkania na czacie są dobrą okazją do uczenia *digital literacy*, czyli umiejętności wyszukiwania i krytycznej oceny materiałów w sieci. Zaletą zastosowania czatu w procesie e-kształcenia jest zwiększenie liczby sytuacji, w której również nauczyciel może uczyć się od uczniów [Chodacka, 2009]. Dokumentowanie przebiegu czatu ma wiele dobrych cech, ale stwarza też zagrożenia. Wydaje się konieczne wypracowanie zasad dokumentowania.

Literatura

Chodacka B.: *E-kształcenie – nowe relacje nauczyciel-uczeń?* [W:] *Komputer w edukacji*. Pod red. naukową J. Morbitzera. Wydawca: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych UP, Kraków 2009, s. 20

Dylak S., Ubermanowicz S., Chmiel P.: *Działanie zmienia mózg, poszukiwania w Internecie także ....* [W:] *Komputer w edukacji*. Pod red. naukową J. Morbitzera. Wydawca: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych UP, Kraków 2009, s. 28-33

Musiał E.: *Komunikacja interpersonalna w Sieci*. [W:] *Komputer w edukacji*. Pod red. naukową J. Morbitzera. Wydawca: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych UP, Kraków 2009, s. 184-191

Sala W.: *e-Teacher*. „Hejnał Oświatowy” 2006, nr 3/69, s. 29-30

Sala W.: *Szkoła wspomagana na odległość*. [W:] *Komputer w edukacji*. Pod red. naukową J. Morbitzera. Wydaw. Naukowe AP, Kraków 2005, s. 242-245

Sala W.: *Zastosowanie języka SVG w szkole średniej technicznej*. [W:] *Komputer w edukacji*. Pod red. naukową J. Morbitzera. Wydawca: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych UP, Kraków 2009, s. 233-237